

Deliberate Deception?

I. An Opening Mystery

שמות פרק י"ב-ה

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּשׁוּבוּ וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי פִי הַחִירֹת בֵּין מִגְדֹּל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בְּעַל צֶפֶן נֶכְחֹ תַחְנוּ עַל־הַיָּם:
 וְאָמַר פַּרְעֹה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִבְכִּים הֵם בְּאֶרֶץ סֹגֵר עָלֵיהֶם הַמִּדְבָּר:
 וְחִזַּקְתִּי אֶת־לֵב־פַּרְעֹה וְרִדְף אַחֲרֵיהֶם וְאֶכְבְּדָה בְּפַרְעֹה וּבְכָל־חֵילוֹ וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי יְקוֹק וַיַּעֲשׂוּ־כֵן:
 וַיַּגֵּד לַמֶּלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיִּהְפֹּךְ לִבְבּ פַּרְעֹה וַעֲבָדוּ אֶל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ מִה־זֹּאת עָשִׂינוּ כִּי־שַׁלַּחְנוּ אֶת־
 יִשְׂרָאֵל מִעַבְדֵּנוּ:

Tell the Israelites to turn back and encamp before Pi-hahiroth, between Migdol and the sea, before Baal-zephon; you shall encamp facing it, by the sea.

Pharaoh will say of the Israelites, "They are astray in the land; the wilderness has closed in on them."

Then I will stiffen Pharaoh's heart and he will pursue them, that I may gain glory through Pharaoh and all his host; and the Egyptians shall know that I am HaShem, and they did so.

When the king of Egypt was told that the people had fled, Pharaoh and his courtiers had a change of heart about the people and said, "What is this we have done, releasing Israel from our service?"

II. The Problem

שמות פרק ג

(טז) לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אלהם יקוק אלהי אבתיכם נראה אלי אלהי אברהם ויעקב
 לאמר פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים:

(יז) ואמר אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבوسی אל ארץ זבת
 חלב ודבש:

(יח) ושמעו לקלך ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים ואמרתם אליו יקוק אלהי העבריים נקרה עלינו
 ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה ליקוק אלהינו:

17 And I have said: I will bring you up out of the affliction of Egypt unto the land of the Canaanite, and the Hittite, and the Amorite, and the Perizzite, and the Hivite, and the Jebusite, unto a land flowing with milk and honey

18 And they shall hearken to your voice. And you shall come, you and the elders of Israel, unto the king of Egypt, and you shall say unto him: Hashem, the God of the Hebrews, has met with us. And now let us go, we pray thee, three days' journey into the wilderness, that we may sacrifice to Hashem, our God.

אברבנאל שמות פרק ג

השאלה הט"ז באמרו ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים איך צוה יתברך למרע"ה שיאמר בשמו דבר כזב ושקר ויותר טוב היה שיאמר בביאור שלח את העם מתחת סבלות מצרים ומה תועלת היה בספור הזה אחרי שפרעה בעל כרחו ישלחם מארצו ולא מפאת דבריהם.

Abravanel: How could Hashem have commanded Moshe to state a Lie and subterfuge in His name? It would have been preferable to demand complete freedom from beneath the torments of Egypt. What purpose could there be in this narrative, given that Pharaoh will ultimately send the nation from his land against his will.

II. Classical Approaches

1. A Possibility?

אברבנאל שמות פרק ג

ויותר נכון אצלי לפ' שעשה הב"ה כן כדי להראות לבני אדם חוזק לב פרעה וקושי ערפו ושעליו יצדקו משפטיו ודיניו ומדותיו על פרעה ועל מצרים יען וביען לא בקשו ממני ללכת כי אם דרך ג' ימים לזבוח לאלוהיהם ומסתמא יובן מדבריהם שאחר כך ישובו ולא שמע אל תפלתם ואל תחנתם וכ"ש אם יאמרו לו לשלחם כלם שבלי ספק לא יאבה להם ולא ישמע להם הנה מפני זה צוה למרע"ה שתהיה בראשונה שאלתו ובקשתו דבר מועט דרך ג' ימים להבחין בו ערפו ומצחו הקשה וז"ש מיד ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלוך ולא ביד חזקה כלומר ועם היות השאלה הזאת דבר מועט אני ידעתי רוע לבבו שלא יכנע גם לדבר המועט ההוא

Giving Pharaoh rope to hang himself...

2. Not a Lie?

אברבנאל שמות פרק ג

ועכ"ז לא אמר שאחרי ג' ימים ישובו אלא שילכו במדבר דרך ג' ימים וכן היה שהלכו שם כל אותו זמן וזמנים אחרי' הנה אם כן לא שקר משה בדבריו אבל העלים הכוונה מפני אותה סבה שזכרתי

Moshe does not really lie...

חזקוני שמות פרק ג פסוק יח

(יח) ושמעו לקלך פרש"י יעקב אמר להם פקוד יפקוד אלקים אתכם. חז"ק. שהרי פסוק זה אינו גבי יעקב. נקרה עלינו בשבילנו. כמו כי עליך נשאתי חרפה דרך שלשת ימים וכן עשו, כדכתיב ויחנו ביום השני באיתם בקצה המדבר.

It was the truth....

3. Internal Concerns?

[רבינו] בח"י שמות פרק ג פסוק יח

דרך שלשת ימים. חס ושלום שיהיה הדבר הזה ערמה כדי לברוח, אלא כדי לקבל המצות, כי רצה הקדוש ברוך הוא להכניסם במצות מעט מעט, שהרי נצטוו תחלה על השבת במרה, וכענין שמצינו באברהם שלא אמר לו מיד, קח נא את יצחק, אלא: "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק" (בראשית כב, ב).
 For the Israelites' sake...

4. Lessons on Compromise: Eternal Red Lines in Our Relationship With God

A.

שמות פרק ח

(כא) ויקרא פרעה אל משה ולאחרן ויאמר לכו זבחו לאלהיכם בארץ:
 (כב) ויאמר משה לא נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבח ליקוק אלהינו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו

Then Pharaoh summoned Moses and Aaron and said, "Go and sacrifice to your God within the land."

But Moses replied, "It would not be right to do this, for what we sacrifice to HaShem our God is untouchable to the Egyptians. If we sacrifice that which is untouchable to the Egyptians before their very eyes, will they not stone us!

B.

שמות פרק י'

(ח) ויושב את משה ואת אהרן אל פרעה ויאמר אלהם לכו עבדו את יקוק אלהיכם מי ומי ההלכים:
 (ט) ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותנו בצאננו ובבקרנו נלך כי חג יקוק לנו:

So Moses and Aaron were brought back to Pharaoh and he said to them, "Go, worship HaShem your God! Who are the ones to go?"

Moses replied, "We will all go, young and old: we will go with our sons and daughters, our flocks and herds; for we must observe the HaShem's festival."

C.

שמות פרק י'

(כד) ויקרא פרעה אל משה ויאמר לכו עבדו את יקוק רק צאנכם ובקרכם יצג גם טפכם ילך עמכם:
 (כה) ויאמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועלת ועשינו ליקוק אלהינו:
 (כו) וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר פרסה כי ממנו נקח לעבד את יקוק אלהינו ואנחנו לא נדע מה נעבד את יקוק עד באנו שמה:

Pharaoh then summoned Moses and said, "Go, worship HaShem! Only your flocks and your herds shall be left behind; even your children may go with you."

But Moses said, "You yourself must provide us with sacrifices and burnt offerings to offer up to HaShem our God; our own livestock, too, shall go along with us—not a hoof shall remain behind: for we must select from it for the worship of HaShem our God; and we shall not know with what we are to worship HaShem until we arrive there.

5. Return to the Mystery: All Fair in Love and War?

שמות פרק יד

(ה) ויגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו:

(ו) ויאסר את רכבו ואת עמו לקח עמו:

5 And it was told the king of Egypt that the people had fled; and the heart of Pharaoh and of his servants was turned towards the people, and they said: 'What is this we have done, that we have let Israel go from serving us?

רש"י שמות פרק יד פסוק ה

(ה) ויגד למלך מצרים - איקטורין שלח עמהם, וכיון שהגיעו לשלשת ימים שקבעו לילך ולשוב וראו שאינן חוזרין למצרים, באו והגידו לפרעה ביום הרביעי. בחמישי ובששי רדפו אחריהם, וליל שביעי ירדו לים, בשחרית אמרו שירה, והוא יום שביעי של פסח, לכן אנו קורין השירה ביום השביעי:

All roads lead to the sea from the outset...

What did Pharaoh believe by the end?

III But, What If....?

Tie into our discussion of free will, prescience and predestination; same end- other roads?